

לזכר י. נ. אפשטיין

לשון ותוכן על-ידי השוואת מקורות והברקות נשכחות. הוא פענח משמעותם של שמות צמחים שלא ראם מער לם. הוא התמיד על התורה ועל העבודה, אבל לא זכה למשרה קבועה באחד מבתי האולפנא למדעי היהדות. וידע סבל הרבה.

כשנתפרסמה הכרזת בלפור הגיעה גם בשבילו שעת הגאולה. עד אז התהלך כזר בחוצות ברלין ואף במוסדות שטיפחו חכמת ישראל. יליד בריסק זה לא מצא שפה משותפת עם חכמי גרמניה היהודים. עתה זכה להגשמת חונו — לעבוד וליצור בין אחי הקרובים ללבו בארץ. הוא לוקח את רי כבוד לאוניברסיטה בירושלים. הוא זכה להעמיד תלמידים מובהקים ולהלפיץ רובי תורתו מציון. חוברות "תרביץ" שערך במשך שנים רבות הוציאו מוניטין לחכמת ישראל שבארצנו. ה"מגנום אופוס" שלו הוא ודאי ספרו על המשנה. ספרו זה אינו נקרא באותה קלות כמו ספרו של זכריה פרנק מברסלוב שהיינו מעינים בו בנעורינו כשהפצנו למצוא סדר למשנתנו. ספרו של אפשטיין הדור הריפות ובקיאות מעוררת הערצה וכבוד ומאירות עינים. הוא התכונן ותיכנן ספר על תקופת הגאונים אבל לא זכה לכתבו. טוב לבו וחיוכו לא עזבוהו במשך כל ימי עבודתו בירושלים. ענותנותו לא נפסדה אפילו כשהגיע לשיא פרסומו. זכותו הגדולה היתה שהוא הצליח להשיב את עטרת חכמת ישראל ליושנה — לאכסניה הטבעית שלה — לארץ ישראל. זכרו לא יסוף מלב רעיו וידידיו וממשיכי תורתו.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה מהו דו הסופרים ואנשי הציבור העברים היהודים ששהו בברלין להתפור לכל רוחות העולם. האהרונים שלויני לבית הנתיבות בדרכם לרוסיה היו — יעקב פייכמן ודוד שמעונוביץ. נש"ארה שם רק קבוצה קטנה של סטודנטים ופרחי תורה שהתלכדה יחד ונפגשה כמעט בכל יום על יד שולחן האוכל כדי להמתיק סוד ולהחליף דברים על עתיד העם וארצו. על הקשרים עם ארצות הכיבוש והארץ. על הפצת העברית והציונות בין יהודי גרמניה. התבלטו במיוחד ברוך קרופניק "עבד העבריה", הרב ויינברג מפילווויסקי תלמיד חכם שנשאר תקוע בברלין והחליט להשתלם במדעי יהדות מודרניים, זלמן רובשוב שהצטרף להגבורה במאוחו אחרי עזבו את ספסל לימודיו בשטראסבורג ולבסוף — ד"ר י. נ. אפשטיין. השקט שבה"ב בודת. פניו קדנו תמיד מטוב לב. וחיוך קל שיווה להם הוד נפשי. הוא מיעט לדבר והרבה להקשיב, אולם הכל ציפו למוצא פיו. דבריו היו תמיד קצרים וקצוצים, תמיד חריפים וקוליים. כשעיפה נפשנו משיחתיו חלשנו השיבונו את רוחנו בדברי התורה של ד"ר אפשטיין. התבשמנו מחידושי מחי קרו בפירושו של רב האי. גאון על ספר טהרות שהדפיס או בעזרת החב"ד רה לקידום מדע היהדות. הוא קרא לפנינו או נתן לנו לקרוא את הוגרי הות. פירושו של רב האי גאון מענין מאד בדיוקו, בקיצורו ובהסברת המונחים הריאליים. ד"ר א. האציל עליו טרוחו הפשטנית והשף בו את הקמ"א את הגאונים שהיתה יתד ופינה למח"קרו בתקופת הגאונים. הפליאה אותי ע בקיאותו והריפותו לגלות מכמני